

„מיר דיין, התכפור!“

במלחמת-הבחינות שאלו אותנו לא פעם: „או מה אם תקבלו עוד מנדאט? מה ההבדל בין סיעה של אחד או שניים? ממילא אתם יכולים רק להשמיע קול של מחאה!“

בשלב המכריע של המשא-ומתן הקואליציוני, ברגע שצצה האפשרות שתקום קואליציה מצומצמת מאד, השתמשו בהזדמנות הראשונה, (דיןן על מלווה הכסחון) כדי להשמיע מן הרוכח הודעה פוליטית חשובה: שנעמדי את שני קולותינו בכנסת לרשות קואליציה מצומצמת, אם תקום. שלא נצביע נגדה. ואולי אף בעדה.

כשהיה מדובר על קואליציה בעלת 60 או 64 קולות בלבד בכנסת, היתה להודעה זאת ערך ממשי. לשני קולות יש חשיבות במצב כזה. לפחות הוכחנו בכיבוד שהיתה אפשרות כזאת, וכי רק אפסותו הפוליטית של האגף המתון במערך, כולל מפ"ם, מנעה את הגשמתה.

הכוונה היא לשר אבן?

אף לגבי תפקידו הקבוע — להחריע, למחות, להציג מדיניות אלטרנטיבית — יש הבדל בין קול אחד ובין שני קולות. גם זאת הוכחנו השבוע, כאשר הפתענו את הכנסת בטכסיס פרלמנטרי חסרת-קדום.

הדבר אירע כאשר הציגו רק רק"ח, מק"י וגח"ל הצעות לסדר-היום בקשר למלחמה בטרור ולעונשים הסביבתיים. לא יכולנו להעלות הצעה משלנו. כי רק בשבוע שלפני כן העלינו הצעה לסדר-היום בעניין השדר של גולדה בפרשת ויאט-נאם. אך היה מנוי וגמור עימנו להגיד את אשר יש להגיד בעניין מצפוני זה, בכל הכוח האפשרי.

הדרך המקובלת היא להציע להעביר את ההצעות לוועדה, אחרי שהמשלה הציעה להסירה מסדר-היום. הצעה כזאת מעניקה רשות-דיבור של תשם דקות.

עוד בשעה שדובר משה דיין, להצדקת העונשים הקולקטיביים, הבענו את דעתנו בכמה קריאות-ביניים, שבאו להכריח אותו להגיד דברים שלא רצה לאמרם. למשל:

משה דיין: ...אני שלם עם הגישה הזאת, לקרוא לדברים בשמט... לא להסתתר אחרי מילים יפות ומצומצמות, המנסות כביכול להסתיר את האמת, ואחר כך משתמע מזה שאנו איננו מאמינים ואיננו מצדיקים את מה שאנו עושים, ואנו מנסים לכן לפחות על מעשינו במילים אשר יטעו את השומע.

אורי אבנרי: אתה מתכוון לשר אבא אבן?

משה דיין: הכוונה לכל מי שירצה להתעלם מהמציאות, וכעבור כמה דקות:

משה דיין: ...כל הפעולות האלה שמניתי אותן נעשו באישור הממשלה ועל דעתה. כל הפעולות האלה של החזוק, של פיצוץ הסימטה בעזה, של העוצר על שבט התעמרה, נעשו באישור הממשלה ועל דעתה, לפני מעשה.

אורי אבנרי: חמור מאד!

משה דיין: יכול להיות, אבל זה מדוייק!

אורי אבנרי: זה חמור מאד לגבי החברים ממפ"ם!

משה דיין: אבל זוהי האמת!

לאחר מכן קרא דיין קטעים מעל המשמר, כדי להוכיח את הצביעות של מפ"ם, שהיתה שותפת להחלטת הממשלה על העונשים הקולקטיביים, ומנסה להתכחש להם בפומבי. מפ"ם שתקה כל שעות הוויכוח והצביעה, כמובן, עם הממשלה.

„אני מפוטר!“

נאומי של שלום כהן הסתיים בתביעה נמרצת מדיין להתפטר מתפקידו. היה זה נאומי הפוליטי הראשון של שלום כהן בכנסת, והח"כים הקשיבו בעניין לדבריו, מפני שידעו כי הוא מצוי בנעשה בשטחים המותזקים.

בין השאר אמר:

שלום כהן: שמעתי בריחוק, אפילו בהתרגשות, את דבריו הנרגשים של שר-הבטחון.

הוא הסביר היטב מה עומד מאחורי מדיניות הענישה, אבל לצערי, כשאני שואל את עצמי מה הוא, בסופו של דבר, הוכיח בדברים אלה, אין לי מנוס מהגיע למסקנה שבעצם שר-הבטחון נכשל בתפקידו.

אנחנו רשאים לקבוע זאת היום, כי הזהרנו בפני הכסלון; בפני האפשרות של כסלון כזה, לפני שנתייב. ולא רק כסלון מדיניות הענישה, אלא כסלון כל המדיניות בשטחים. חבר-הכנסת אורי אבנרי אמר כבר אז, מעל דוכן הכנסת, כי אין פתרון צבאי למצב של טירור, כי יש רב פתרון מדיני, וכי בהעדר פתרון מדיני, שיוצג על-ידי ממשלת ישראל לעם הפלסטיני — מוכרח, הטיור לגדול ולהתרחב... שר-הבטחון לעג אז לאזהרה זו.

חברת-הכנסת גולדה מאיר העירה אז, בסגנונה העוקצני הרגיל, שחבר-הכנסת אורי אבנרי קרא יותר מדי ספרים על נושא זה.

שר הבטחון הבטיח למעשה, לכנסת ולממשלה, שיש בכוחו לבלוס את הטרור. ייתכן שהבטחה זו השפיעה על הממשלה אז בהחלטתה שלא להצביע שום פתרון, ולנהל מדיניות של דריכה במקום, עכשיו התמוטטה מדיניות זו. והטיור גדל למימדים חמורים ביותר.

מכיוון שלשר-הבטחון אין שום תשובה לכך, והוא גם לא העלה תשובה כזאת היום, הוא נוקט בצעדים שהוא חייב לדעת שהם מועילים לאוייב ומזיקים לנו.

שר-הבטחון ביקר בלתי-אנאם. בשבוע אחר לאלוף חיים הרצוג, כפי שהאלוף סיפר בראיון שמופץ, שלמד קודם אחר מאותו ביקור: לעשות את ההיפך ממה שעשו האמריקאים שם ביחס לטיפול באוכלוסיה האזרחית.

ביקרתי בכפרים שבהם הופעל עונש סביבתי גם לפני שהוענק לו כינוי זה. ללא יוצא מהכלל הגעתי למסקנה, שעונשים אלה, ובראשן הוצאת פיצוץ בתים, דוחפים עצירים פלסטיניים נוספים לשורות ארגוני-הטרור. הפיצוץ הוא בית-חרושת ליצירת אנשי-אל-פתח.

על כן, אם אין לשר הבטחון תשובה אחרת, מלבד פיצוץ בתים ועונשים קולקטיביים; אם אין הוא מוכן להטיק את המסקנות ולחפש את המוצא המדיני מן הסבך, אני חושב שמוטב כי יתפטר!

משה דיין: אני מפוטר. אני לא מתפטר. אני עכשיו בסטאטוס של מפוטר.*

אורי אבנרי: חפש לך תיק אחר בממשלה הבאה!

„שיטתך פשטה את הרגל!“

בוזה היה מסתיים חלקנו בוויכוח, אילו היתה עדיין סיעת-יחודי. אבל מעמדנו החדש איפשר לנו טכסיס שעורר תחילה תדהמה באלו, ומטר של קריאות-ביניים.

תבעתי את רשות-הדיבור, כדי להציע להסיר מסדר-היום את הצעתו של גח"ל — ההצעה השלישית שהועלתה.

לא היה זה רק טכסיס כדי לזכות שוב ברשות-הדיבור ולהוסיף לדברים שנאמרו, כפי שחשבו תחילה חברי-הכנסת. היש מהר נתברר להם שהיתה מטרה נוספת: להביא לסיכסוך גלוי בין האגף המתון במערך ובין גח"ל וניצני המערך. כפי שניחשתם, לא היתה קיימת החלטה ממשלתית איך להצביע על הצעה זו.

בדבריו הציע דיין שהכנסת תחליט באופן חופשי על הצעה זו, „אם לדון בה במליאה או בוועדה“. הוא שכת להזכיר כי הכנסת יכולה גם להורידה מסדר-היום. נאותתי בכך:

אורי אבנרי: לא ייתכן, לא יתואר, מצב שהכנסת, לפי הצעת שר-הבטחון, תסיר מסדר-היום הצעות הדנות בעונש קולקטיבי, עם כל חומרתם העצומה, ובאותו זמן יציע שר-הבטחון לקיים דיון בהצעה של לנדאו. שהציע להרחיב בצורה קסטטרופלית.

היו"ר ראובן ברקת: הוא לא הציע זאת.

משה דיין: בעניין הצעתו של ח"כ לנדאו אמרתי, שהכנסת תחליט מה לעשות בה.

אורי אבנרי: פירוש הדבר, שאתה אינך מתנגד, בשם הממשלה, לדון בה במליאה או בוועדה. פירוש הדבר הסכמת הממשלה לדון בה במליאה או בוועדה.

אמרת כמה דברים חזקים מאד נגד צביעות, ואני מברך אותך על סיגנון-הדיבור הזה. אני נגד צביעות. אני מעדיף לשמוע את מה שאתה אומרת. למרות שאני מתנגד לכל מלה בדברך, מאשר לשמוע את הצביעות של אבן או של חברי מפ"ם. מוטב לקרוא לילד בשמו. כן, אל תעמיד פנים כאילו לא הסכמת לדון בהצעת גח"ל, כאשר אתה בפירוש מציע לכנסת לדון בה. זהו בעצם מה שהצעת. ואני אומר: לא ייתכן לקיים דיון, ובכך לתת גושפנקא מוכרת, לדברים שנאמרו היום על-ידי חבר הכנסת לנדאו. הוא הציע להנהיג את אותו מיסטר של כיבוש, אשר אויבנו מאשימים אותנו שהוא קיים כבר — מיסטר כיבוש נאצי.

בסוף דבריו של חברי שלום כהן קרא שר-הבטחון קריאת-ביניים. הוא אמר שהוא כבר מפוטר, ולכן אינו יכול להתפטר. הייתי רוצה להרחיב את הצעתו של חברי: שלא תיקח את תיק הבטחון בממשלה הבאה.

אם שר הבטחון — וזה עיקרו של הדיון היום — בא ואומר לכנסת: אין לי דרך אחרת מאשר לנקוט בשיטה של ענשים קולקטיביים (והמיווח אינו חשוב), אין לי דרך אחרת, כי אז שר-הבטחון הזה מוכרח להטיק את המסקנות.

אתה, אדוני שר הבטחון, בא ואומר: שיטה זו אינה חדשה. הלכנו בשיטה זו מההתחלה. אם כן, שיטה זו פשטה אז הרגל. אתה רואה התרחבות קסטטרופלית של הטרור. אין כל דמיון בין ממדי הטרור כיום לבין ממדיו לפני שנתיים — והרי גם אז הבטחת לנו שהכל בסדר, שבלמת את הטרור.

היו"ר ראובן ברקת: חבר-הכנסת אבנרי, זמןך עבר.

אורי אבנרי: אני מסיים את המשפט.

היו"ר ראובן ברקת: חבר-הכנסת אבנרי, אתה מסיים את המשפט הזה יותר מדי זמן.

אורי אבנרי: זהו משפט ארוך.

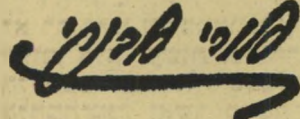
אם אתה, אדוני שר-הבטחון, אימר שזוהי השיטה היחידה שיש לך, והשיטה הזאת פשטה את הרגל והביאה לתוצאות פסוכות — אז עליך להתפטר.

נאום זה הכריח את דיין לעלות שוב על הדוכן — בניגוד למקובל — כדי להצהיר כי לממשלה אין כל עמדה על הצעת גח"ל, והכנסת חופשית להחליט להסירה מסדר-היום.

אולם דבריו של דיין כמעט ולא נשמעו, כי בינתיים פרצה סערה בספלי הקואליציה. מנחם בגין הסתער על גאל אלון, ודרש כי המערך יצביע בעד הצעת גח"ל. אלון סירב, ורבים מאנשי המערך הודיעו שיימנעו. דיין עצמו אמר שלא יצביע. גולדה לא נכחה.

אילו נערכה הצבעה, ייתכן כי גח"ל היה נשאר במיעוט, וכי דיוני הקואליציה היו מתפוצצים על רקע זה, אולם משה ברעם מצא תרופה של הרגע האחרון: לדחות את ההצבעה.

נדמה לי שניצלנו באותו יום את מירב האפשרויות של סיעה בת שני חברים, כדי למלא את השליחות שהוטלה עלינו ביום הבחירות.

עיסורי גבורה ועונש קולקטיבי

שבע פעמים עלינו השבוע על דוכן הנואמים של הכנסת — יותר מכל סיעה אחרת.

הנושאים היו מגוונים ביותר, החל ב"דיון על עניינים משפטיים טכניים (על פי חומר שהוכן, כמובן, על-ידי אמן) וזכרונות וכלה בדיון סוער על שיטת העונשים הסביבתיים", בו גרמנו למש"ב חמור בקואליציה.

הנואמים:

● הודעה אישית שלי, שבה הצמדתי את הכנסת על הנוסח המסולף של השר לנשיא ניקסון, שנמסר על-ידי גולדה מאיר לכנסת לפני שבוע (ראה דו"ח לבחור מס' 2).

● נאומי של שלום כהן נגד עונשים קולקטיביים, בטכסיס של הצעה להעביר את הנושא לדיון לוועדה.

● נאום שלי על אותו נושא, בטכסיס של הצעה להסיר מסדר-היום הצעה של גח"ל להגברת העונשים.

● נאום של שלום כהן על הצעת חוק הנוטריונים. אחרי שכבר נאמתי ב"חוק הנוטריונים" אחרי שכבר נאמתי תי שבוע שעבר על אותה הצעה ו"התנגדות לעצם הרעיון לייחד את ה"פעולות הנוטריוניות לקומץ בעלי-חזקה,

● נאום של שלום כהן על הצעת חוק המיקרייהמות סירב להיענות לבקשה שרופא בלתי-תלוי יערוך תמיחה של גורפת מיליון, כשענה שאין לכך תקציב!

● נאום שלי על חוק-מלווה-הבטחון, בו הגבתי על דברי גולדה מאיר שהוהי

שר-המשפטים לקחת את הצעת החוק ב"חורה.
● נאום שלי על הצעת החוק להעניק עיטורים על גבורה בצה"ל.
● נאום נקטנו בכנסת הקודמת ביוזמה חקיקתית בעניין זה. בצורת הצעת חוק פרטית משלנו, והדבר דובר את ה"ממשלה הצעה משלה.
● חייבנו הצעה זו, אך תבענו להוסיף לעיסורי הגבירה המוצעים עיסור שיועק אוטומטית לכל חייל שנפצע ולמשפחת כל חייל שנפל בפעולה צבאית.
● נאום של שלום כהן על שני חוקים הנוגעים לעבריינים צעירים. בין השאר תבע להפריד לגמרי את ה"טיפול בעבריינים צעירים מהטיפול ב"עבריינים מבוגרים, כך שעבריינים לא ייכנס לבית-משפט רגיל ולא לבית-סוהר רגיל, הוא מתח ביקורת חריפה על ה"טיפול הקיים, הזכיר בין השאר מיקריה מסויימים, ובעיקר את מיקרה הנער ש"התאבד בכלא תל-מונד בנסיבות מסתוריות.